

USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

14. července 2005 *

Ve věci C-52/04,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Bundesverwaltungsgericht (Německo) ze dne 17. prosince 2003, došlým Soudnímu dvoru dne 10. února 2004, v řízení

Personalrat der Feuerwehr Hamburg

proti

Leiter der Feuerwehr Hamburg,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení C. W. A. Timmermans, předseda senátu, C. Gulmann, R. Schintgen (zpravodaj), J. Makarczyk a J. Klučka, soudci,

* Jednací jazyk: němčina.

generální advokát: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
vedoucí soudní kanceláře: R. Grass,

po vyznění předkládajícího soudu o tom, že Soudní dvůr hodlá rozhodnout odůvodněným usnesením v souladu s čl. 104 odst. 3 svého jednacího řádu,

po vyzvání zúčastněných osob uvedených v článku 23 statutu Soudního dvora, aby předložily svá případná vyjádření k této otázce,

po vyslechnutí generálního advokáta,

vydává toto

Usnesení

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 2 směrnice Rady 89/391/EHS ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci (Úř. věst. L 183, s. 1; Zvl. vyd. 05/01, s. 349), jakož i čl. 1 odst. 3 směrnice Rady 93/104/ES ze dne 23. listopadu 1993 o některých aspektech úpravy pracovní doby (Úř. věst. L 307, s. 18; Zvl. vyd. 05/02, s. 197).

- 2 Projednávaná žádost byla podána v rámci sporu mezi Personalrat der Feuerwehr Hamburg (Rada zaměstnanců požární služby v Hamburku, dále jen „Personalrat“) a Leiter der Feuerwehr Hamburg (vedoucí uvedené služby, dále jen „Leiter“) ohledně německé právní úpravy, která pro zásahové síly této požární služby stanoví maximální týdenní pracovní dobu delší než 48 hodin.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

- 3 Směrnice 89/391 a 93/104 byly přijaty na základě článku 118a Smlouvy o ES (články 117 až 120 Smlouvy o ES byly nahrazeny články 136 až 143 ES).
- 4 Směrnice 89/391 je rámcovou směrnicí, která stanoví obecné zásady v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví pracovníků. Tyto zásady byly později rozvinuty řadou zvláštních směrnic, mezi nimi též směrnicí 93/104.
- 5 Článek 2 směrnice 89/391 definuje oblast její působnosti následujícím způsobem:

„1. Tato směrnice se vztahuje na všechny činnosti veřejného i soukromého sektoru (průmysl, zemědělství, obchod, administrativní činnosti, služby, vzdělávání, kulturu, zábavu atd.).

2. Tato směrnice se nevztahuje na činnost určitých veřejných služeb, například ozbrojených sil nebo policie, nebo na určité činnosti civilní ochrany, jejichž zvláštní povaha odporuje této směrnici.

V těchto případech musí být s ohledem na cíle této směrnice zajištěna v co největší míře bezpečnost a ochrana zdraví zaměstnanců.“

6 Podle článku 1 směrnice 93/104 nazvaného „Předmět a oblast působnosti“:

„1. Tato směrnice stanoví minimální požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví pro úpravu pracovní doby.

2. Tato směrnice se vztahuje na

a) minimální doby denního odpočinku, odpočinku v týdnu a dovolené za kalendářní rok, na přestávky a maximální týdenní pracovní dobu

a

b) některé aspekty noční práce, práce na směny a rozvržení práce a pracovní doby.

3. Tato směrnice se vztahuje na všechna odvětví činnosti, veřejná i soukromá, ve smyslu článku 2 směrnice 89/391/EHS, aniž je dotčen článek 17 této směrnice, s výjimkou letecké, železniční, silniční, námořní a vnitrozemské říční a jezerní dopravy, mořského rybolovu, ostatních prací na volném moři a činnosti lékařů při jejich vzdělávání.

4. Ustanovení směrnice 89/391/EHS jsou plně použitelná na otázky uvedené v odstavci 2, aniž jsou dotčena přísnější nebo zvláštní ustanovení obsažená v této směrnici.“

7 Pod názvem „Definice“ článek 2 směrnice 93/104 stanoví:

„Pro účely této směrnice:

- 1) ‚pracovní dobou‘ se rozumí jakákoli doba, během níž pracovník pracuje, je k dispozici zaměstnavateli a vykonává svoji činnost nebo povinnosti, v souladu s vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi;

- 2) ‚dobou odpočinku‘ se rozumí jakákoli doba, která není pracovní dobou;

[...]“

8 Oddíl II uvedené směrnice stanoví opatření, která jsou členské státy povinny přijmout k zajištění toho, aby každý pracovník měl mimo jiné nárok na minimální dobu denního odpočinku, jakož i na minimální dobu odpočinku v týdnu, a rovněž upravuje maximální délku týdenní pracovní doby.

9 Co se týče maximální délky týdenní pracovní doby, článek 6 téže směrnice stanoví:

„Členské státy přijmou nezbytná opatření k zajištění toho, aby v souladu s potřebou chránit bezpečnost a zdraví pracovníků:

[...]

2) nepřekročila průměrná délka pracovní doby pro každé období sedmi dnů včetně přesčasů 48 hodin.“

10 Článek 15 směrnice 93/104 stanoví:

„Tato směrnice se nedotýká práva členských států používat nebo zavést právní a správní předpisy, které jsou příznivější pro ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků, nebo napomáhat nebo umožňovat uplatňování kolektivních smluv nebo dohod uzavřených mezi sociálními partnery, které jsou příznivější pro ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků.“

- 11 Podle článku 16 uvedené směrnice:

„Členské státy mohou stanovit:

[...]

- 2) pro použití článku 6 (maximální týdenní pracovní doba) referenční období nepřesahující čtyři měsíce.

[...]“

- 12 Tatáž směrnice upravuje řadu odchylek od několika svých základních pravidel s ohledem na zvláštnosti určitých činností a s výhradou, že musí být splněny určité podmínky. V tomto ohledu článek 17 stanoví:

„1. Při dodržování obecných zásad ochrany bezpečnosti a zdraví pracovníků se členské státy mohou odchýlit od článků 3, 4, 5, 6, 8 a 16, pokud se vzhledem ke zvláštní povaze dotyčných činností délka pracovní doby neměří nebo není předem určena nebo si ji mohou určit sami pracovníci, zejména v případě:

- a) vrcholových řídicích pracovníků nebo jiných osob majících pravomoc nezávisle rozhodovat,

b) pracovníků, kteří jsou rodinnými příslušníky,

nebo

c) pracovníků vykonávajících náboženské obřady v kostelech a náboženských společenstvích.

2. Prostřednictvím právních a správních předpisů nebo prostřednictvím kolektivních smluv a dohod mezi sociálními partnery mohou být za předpokladu, že dotyčným pracovníkům jsou poskytnuty rovnocenné náhradní doby odpočinku a že ve výjimečných případech, kdy není z objektivních důvodů možné poskytnout tyto náhradní doby odpočinku, je dotyčným pracovníkům poskytnuta odpovídající ochrana, přijaty odchylky:

2.1. od článků 3, 4, 5, 8 a 16:

[...]

c) v případě činností zahrnujících nutnost nepřetržité služby nebo výroby, jako jsou zejména:

i) služby týkající se přijímání, léčení nebo péče poskytované v nemocnicích nebo podobných ústavech, ubytovacích zařízeních a věznicích,

[...]

iii) služby tisku, rozhlasu, televize, kinematografické produkce, poštovní a telekomunikační služby, ambulance, požární služby a služby civilní ochrany,

[...]

3. Prostřednictvím kolektivních smluv nebo dohod uzavřených mezi sociálními partnery členského státu nebo regionu, nebo v souladu s pravidly stanovenými v těchto smlouvách prostřednictvím kolektivních smluv nebo dohod uzavřených mezi sociálními partnery na nižší úrovni mohou být provedeny odchylky od článků 3, 4, 5, 8 a 16.

[...]

Odchylky stanovené v prvním a druhém pododstavci jsou povoleny za podmínky, že dotyčným pracovníkům jsou přiznány rovnocenné náhradní doby odpočinku nebo, ve výjimečných případech, pokud z objektivních důvodů není možné přiznat takové doby odpočinku, je dotyčným pracovníkům poskytnuta odpovídající ochrana.

[...]

4. Možnost odchýlit se od čl. 16 bodu 2, stanovená v odst. 2 bodech 2.1 a 2.2 a v odstavci 3 tohoto článku, nesmí mít za následek stanovení referenčního období přesahujícího šest měsíců.

Členské státy však mají možnost za předpokladu, že dodržují obecné zásady vztahující se k bezpečnosti a ochraně zdraví pracovníků, dovolit z objektivních nebo technických důvodů nebo důvodů týkajících se organizace práce, aby bylo kolektivními smlouvami nebo dohodami uzavřenými mezi sociálními partnery stanoveno jiné referenční období, které v žádném případě nepřesahuje 12 měsíců.

[...]

Vnitrostátní právní úprava

- 13 Německé pracovní právo rozlišuje mezi pracovní pohotovostí na pracovišti („Arbeitsbereitschaft“), pracovní pohotovostí na určeném místě („Bereitschaftsdienst“) a pohotovostí na telefonu („Rufbereitschaft“).
- 14 Tyto tři pojmy nejsou ve vnitrostátní právní úpravě definovány, avšak jejich znaky vyplývají z judikatury.
- 15 Pracovní pohotovost na pracovišti („Arbeitsbereitschaft“) se vztahuje na situaci, kdy zaměstnanec je povinen být k dispozici svému zaměstnavateli přímo na pracovišti a je mimoto povinen zůstat v neustálé připravenosti, aby v případě potřeby mohl okamžitě zasáhnout.

- 16 Během pracovní pohotovosti na určeném místě („Bereitschaftsdienst“) je zaměstnanec povinen zdržovat se na místě určeném zaměstnavatelem, ať již uvnitř provozovny zaměstnavatele, nebo mimo ni, a být připraven ujmout se výkonu práce na žádost zaměstnavatele, avšak může odpočívat nebo se zaměstnávat podle svého, není-li po něm vyžadován výkon práce.
- 17 Pohotovost na telefonu („Rufbereitschaft“) se vyznačuje tím, že zaměstnanec nemusí zůstat v připravenosti na místě určeném zaměstnavatelem, avšak postačuje, aby byl kdykoliv dosažitelný tak, aby mohl začít plnit své pracovní úkoly v krátké době poté, co jej o to zaměstnavatel požádá.
- 18 Obecně byla v německém pracovním právu, platném v rozhodné době z hlediska skutečností v původním řízení, považována za pracovní dobu v celém rozsahu pouze pracovní pohotovost na pracovišti („Arbeitsbereitschaft“). Naproti tomu pracovní pohotovost na určeném místě („Bereitschaftsdienst“) i pohotovost na telefonu („Rufbereitschaft“) byly kvalifikovány jako doba odpočinku, s výjimkou té části doby pohotovosti, během níž zaměstnanec skutečně plnil své pracovní úkoly.
- 19 Článek 76 služebního zákona spolkové země Hamburk (Hamburgisches Beamten-gesetzes), ve znění ze dne 29. listopadu 1977, pozměněný zákonem ze dne 11. července 1997 (dále jen „HmbBG“) zní následovně:
- „(1) Běžná pracovní doba úředníků se stanoví nařízením ‚Senátu‘ (kolegiální výkonný orgán spolkové země Hamburk) podle pravidel uvedených ve druhé a třetí větě. Nesmí překročit čtyřicet hodin týdně. Spočívá-li služba v pohotovosti, může být

běžná pracovní doba prodloužena podle služebních potřeb; v průměru nesmí překročit 50 hodin týdně.

[...]"

- 20 Podle článku 1 nařízení o pracovní době úředníků (Verordnung über die Arbeitszeit der Beamtinnen und Beamten) ze dne 12. srpna 1997 (dále jen „ArbzVO“):

„(1) Běžná týdenní pracovní doba úředníků činí v průměru 40 hodin. Jedná-li se o denní pracovní dobu, stanoví se běžná nebo obvyklá denní pracovní doba pro službu na základě odpovídající části běžné týdenní pracovní doby.

(2) Běžná týdenní pracovní doba může být odchýlně od ustanovení odstavce 1 prodloužena podle služebních potřeb až v průměru 50 hodin, zahrnuje-li služba také pracovní pohotovost na určeném místě. Běžná pracovní doba včetně pracovní pohotovosti na určeném místě v zásahových silách požární služby činí v průměru 48 hodin týdně.“

- 21 Toto ustanovení ArbzVO bylo změněno nařízením ze dne 15. prosince 1998 následovně:

„V čl. 1 odst. 2 větě druhé nařízení o pracovní době úředníků ze dne 12. srpna 1997 [...] se číslo ,48‘ nahrazuje číslem ,50‘.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 22 Ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že účastníci původního řízení uzavřeli dne 18. července 1991 kolektivní smlouvu o pracovní době pro úředníky zásahové služby požárních hlídek pracujících v třísměnném pracovním režimu, použitelnou od 1. dubna 1990. Tato kolektivní smlouva stanovila běžnou pracovní dobu včetně pracovní pohotovosti na určeném místě na v průměru 48 hodin týdně.
- 23 Na začátku roku 1999 předložil Leiter návrh nové kolektivní smlouvy, která měla s účinkem od 1. ledna 1999 nahradit předchozí smlouvu ze dne 18. července 1991, který stanovil zvýšení běžné pracovní doby v průměru ze 48 na 50 hodin týdně.
- 24 Personalrat odmítla dát souhlas s tímto návrhem. Poněvadž účastníci původního řízení nedospěli k dohodě, obrátil se Leiter na smírčí orgán, který dne 25. října 1999 schválil novou kolektivní smlouvu namísto Personalrat (dále jen „dotčená kolektivní smlouva“).
- 25 Dne 12. prosince 2000 vypověděla Personalrat s okamžitou platností dotčenou kolektivní smlouvu z důvodu, že je podle ní neslučitelná s ustanoveními směrnic 89/391 a 93/104.
- 26 Následně se Personalrat obrátila na Verwaltungsgericht Hamburg, který její žalobu usnesením zamítl.

- 27 Personalrat nato podala odvolání u Oberverwaltungsgericht Hamburg, který hlavní návrh směřující k určení, aby byla dotčená kolektivní smlouva prohlášena za nepoužitelnou, zamítl, ale vyhověl podpůrnému návrhu směřujícímu k určení, že rozhodnutí smírčího orgánu ze dne 25. října 1999 je protiprávní.
- 28 Jak Personalrat, tak i Leiter podali proti tomuto rozhodnutí Oberverwaltungsgericht opravný prostředek k Bundesverwaltungsgericht.
- 29 Podle tohoto posledně uvedeného soudu závisí rozhodnutí sporu na odpovědi na otázku práva Společenství, která ještě nebyla vysvětlena judikaturou Soudního dvora.
- 30 Pokud totiž dotčená kolektivní smlouva má svůj právní základ v HmbBG a v ArbzVO, v jeho znění ze dne 15. prosince 1998, tato vnitrostátní právní úprava, která povoluje podle služebních potřeb běžnou pracovní dobu v průměru až na 50 hodin týdně, by nemohla být uplatňována, pokud by byla v rozporu s čl. 6 bodem 2 směrnice 93/104, který stanoví maximální týdenní pracovní dobu na 48 hodin. V tomto ohledu je ale otázkou, zda je tato směrnice použitelná na úředníky, kteří jsou činí v zásahových silách profesionální požární služby.
- 31 S přihlédnutím k okolnosti, že jednak čl. 1 odst. 3 směrnice 93/104 definuje rozsah její působnosti výslovným odkazem na článek 2 směrnice 89/391 a že se jednak posledně uvedená směrnice podle jejího čl. 2 odst. 2 prvního pododstavce nevztahuje na činnost určitých veřejných služeb, například ozbrojených sil nebo policie, nebo na určité činnosti civilní ochrany, jejichž zvláštní povaha tomu odporuje, je namístě určit, zda se na síly požární služby vztahuje některá z těchto výjimek.

- 32 Jelikož se požární síly věnují hlavně boji s požáry a jelikož jim zákon ukládá poskytovat pomoc při nehodách nebo v jiných nouzových situacích, mohou být požární síly považovány buď za část bezpečnostního systému organizovaného státem, ke kterému patří také ozbrojené síly a policie, které jsou uvedeny jako příklad v čl. 2 odst. 2 směrnice 89/391, nebo za část civilní ochrany, takže není možno vyloučit, že jsou v prvním nebo ve druhém případě obecně vyňaty z rozsahu působnosti této směrnice, a v důsledku toho z rozsahu působnosti směrnice 93/104.
- 33 Nicméně podle předkládajícího soudu je také představitelný takový výklad čl. 2 odst. 2 prvního pododstavce směrnice 89/391, že přinejmenším maximální týdenní pracovní doba stanovená v čl. 6 bodu 2 směrnice 93/104 je použitelná také na úředníky požární zásahové služby. Pro takovýto výklad svědčí jak znění, tak i smysl a účel první jmenovaného ustanovení.
- 34 Vzhledem k tomu, že se Bundesverwaltungsgericht domníval, že vyřešení sporu, který je mu předložen, vyžaduje výklad práva Společenství, rozhodl se přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být ustanovení čl. 1 odst. 3 směrnice 93/104 [...] ve spojení s čl. 2 odst. 2 směrnice 89/391 [...] vykládána tak, že prvně uvedená směrnice se nevztahuje na pracovní dobu zásahových sil veřejné požární služby?“

K předběžné otázce

- 35 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda musejí být článek 2 směrnice 89/391 a čl. 1 odst. 3 směrnice 93/104 vykládány tak, že činnosti vykonávané zásahovými silami takové veřejné požární služby, jako je veřejná služba dotčená v původním řízení, spadají do rozsahu působnosti uvedených směrnic, takže čl. 6 bod 2 směrnice 93/104 brání překročení maximální hranice 48 hodin stanovené jako maximální týdenní pracovní doba včetně pracovní pohotovosti na určeném místě.
- 36 Vzhledem k tomu, že se Soudní dvůr domníval, že o odpovědi na tuto otázku nelze ve světle jeho judikatury rozumně pochybovat, podle čl. 104 odst. 3 jednacího řádu vyrozuměl předkládající soud o tom, že zamýšlí rozhodnout usnesením s odůvodněním a vyzval zúčastněné uvedené v článku 23 statutu Soudního dvora, aby k tomu předložily svá případná vyjádření.
- 37 V odpovědi na výzvu Soudního dvora zopakovala Personalrat a Komise Evropských společenství názor, který zastávaly v písemné části řízení, že odpověď na položenou otázku může být zejména s ohledem na rozsudek ze dne 5. října 2004, Pfeiffer a další (C-397/01 až C-403/01, Sb. rozh. s. I-8835) jasně vyvozena z judikatury Soudního dvora, a je proto odůvodněné rozhodnout usnesením s odůvodněním. Naopak Leiter a nizozemská vláda se vyjádřily proti tomu. Skutečnosti, kterých se posledně uvedení dovolávají, nicméně nemohou přimět Soudní dvůr, aby upustil od zamýšleného postupu.
- 38 Za účelem odpovědi na položenou otázku tak, jak byla přeformulována v bodě 35 tohoto usnesení, je třeba bez dalšího připomenout, že čl. 1 odst. 3 směrnice 93/104

definuje rozsah její působnosti prostřednictvím výslovného odkazu na článek 2 směrnice 89/391. Tudíž než bude určeno, zda taková činnost, jako je činnost zásahových sil veřejné požární služby, spadá do rozsahu působnosti směrnice 93/104, je třeba nejdříve zkoumat, zda tato činnost spadá do rozsahu působnosti směrnice 89/391 (viz rozsudek ze dne 3. října 2000, Simap, C-303/98, Recueil, s. I-7963, body 30 a 31).

- 39 Směrnice 89/391 se v souladu se svým čl. 2 odst. 1 vztahuje na „všechny činnosti veřejného i soukromého sektoru“, mezi nimiž jsou mimo jiné obecně uvedeny administrativní činnosti a služby.
- 40 Jak však vyplývá z odst. 2 prvního pododstavce téhož článku, nevztahuje se uvedená směrnice na činnost určitých veřejných služeb, například ozbrojených sil nebo policie, nebo na určité činnosti civilní ochrany, jejichž zvláštní povaha odporuje této směrnici.
- 41 V tomto ohledu již Soudní dvůr rozhodl, že na činnost pracovníků zdravotnické záchranné služby, kteří doprovázejí sanitní vozidlo nebo zásahové vozidlo lékaře pohotovostní služby v rámci záchranné služby první pomoci zraněným nebo nemocným, která je zajišťována sdružením takovým, jakým je Deutsches Rotes Kreuz (německý Červený kříž), se nemůže vztahovat vyloučení uvedené v předchozím bodě (výše uvedený rozsudek Pfeiffer a další, bod 51).
- 42 Soudní dvůr se totiž domníval, že jak z cíle směrnice 89/391, jímž je podpora zlepšování bezpečnosti a ochrany zdraví pracovníků při práci, tak i ze znění jejího čl. 2 odst. 1 vyplývá, že působnost této směrnice musí být pojímána široce. Z toho vyvodil, že vynětí z této působnosti, stanovená v čl. 2 odst. 2 prvním pododstavci, musí být vykládána restriktivně (viz výše uvedený rozsudek Pfeiffer a další, bod 52).

- 43 V bodě 53 výše uvedeného rozsudku Pfeiffer a další Soudní dvůr upřesnil, že čl. 2 odst. 2 první pododstavec směrnice 89/391 nevylučuje z působnosti uvedené směrnice služby civilní ochrany jako takové, nýbrž pouze „určité činnosti“ při těchto službách, které svou zvláštní povahou odporují použití pravidel obsažených v uvedené směrnici.
- 44 Soudní dvůr z toho v bodě 54 výše uvedeného rozsudku Pfeiffer a další vyvodil, že toto vynětí z působnosti směrnice 89/391, která je definována široce, musí být tudíž vykládáno způsobem, který omezuje jeho dosah na případy, kdy je to striktně nezbytné k hájení zájmů, jejichž ochranu směrnice členskými státy umožňuje.
- 45 V bodě 55 výše uvedeného rozsudku Pfeiffer a další k tomu Soudní dvůr konstatoval, že vyloučení obsažené v čl. 2 odst. 2 prvním pododstavci směrnice 89/391 bylo přijato pouze za tím jediným účelem, aby zaručilo řádné fungování služeb, které jsou nepostradatelné k ochraně veřejné bezpečnosti, veřejného zdraví, jakož i veřejného pořádku v případě situací mimořádné závažnosti a rozsahu – například pohrom – které se vyznačují zejména tím, že mohou pracovníky vystavit nezanedbatelným rizikům, pokud jde o jejich bezpečnost nebo jejich zdraví a, že u nich z povahy věci nelze plánovat pracovní dobu zásahových a záchranných týmů.
- 46 Podle Soudního dvora se však takto vymezená služba civilní ochrany v úzkém slova smyslu, na kterou se vztahuje uvedené ustanovení, jasně odlišuje od činností při záchrane zraněných nebo nemocných osob, o které šlo ve věcech, ve kterých byl vydán výše uvedený rozsudek Pfeiffer a další. Třebaže totiž taková služba, jako byla služba dotčená v posledně uvedených věcech, musí čelit událostem, které již pojmově nejsou předvídatelné, nic to nemění na tom, že činnosti, k nimž při ní dochází za obvyklých okolností a které ostatně odpovídají posláním, které bylo takové

službě svěřeno, lze předem organizovat, včetně prevence před riziky, pokud jde o bezpečnost nebo zdraví, jakož i rozvržení pracovní doby personálu (viz výše uvedený rozsudek Pfeiffer a další, body 56 a 57).

- 47 Soudní dvůr proto v bodě 58 výše uvedeného rozsudku Pfeiffer a další dospěl k závěru, že tato služba tudíž nevykazuje žádnou zvláštní povahu, která by odporovala použití pravidel Společenství v oblasti ochrany bezpečnosti a zdraví zaměstnanců, takže na ni nedopadá vyloučení uvedené v čl. 2 odst. 2 prvním pododstavci směrnice 89/391, a uvedená směrnice se na tuto službu naopak vztahuje.
- 48 Činnosti zásahových sil takové veřejné požární služby, jako je služba dotčená v původním řízení, ale nevykazují žádné podstatné rozdíly, co se týče jak rámce výkonu těchto činností, tak i jejich povahy, ve srovnání s činnostmi, o které se jednalo ve věcech, ve kterých byl vydán výše uvedený rozsudek Pfeiffer a další, a proto je výklad směrnice 89/391 provedený Soudním dvorem v uvedeném rozsudku použitelný na projednávanou věc.
- 49 V tomto ohledu je totiž nutno zdůraznit, že nejen vzhledem ke znění čl. 2 odst. 2 prvního pododstavce směrnice 89/391, podle kterého jsou jen určité činnosti veřejných služeb nebo civilní ochrany vyjmuty z působnosti této směrnice, protože zvláštní povaha těchto činností jí odporuje, ale i z důvodu existence tohoto vynětí, jak vyplývá především z bodů 55 až 57 výše uvedeného rozsudku Pfeiffer a další, uvedené ustanovení nemůže odůvodňovat to, aby určitý členský stát považoval všechny činnosti vykonávané v dotčených odvětvích za činnosti, na které se toto vynětí vztahuje.

- 50 Naopak, jak ze znění, tak i ze systematiky čl. 2 odst. 2 prvního pododstavce směrnice 89/391 plyne, že se toto ustanovení vztahuje jen na určité zvláštní činnosti dotčených služeb, jejichž nepřetržitost je nutná pro zajištění integrity osob a věcí a které s ohledem na tento požadavek nepřetržitosti ve skutečnosti znemožňují použití všech ustanovení právní úpravy Společenství o ochraně bezpečnosti a zdraví pracovníků.
- 51 Kritérium použité zákonodárcem Společenství za účelem určení působnosti směrnice 89/391 totiž nespočívá na příslušnosti pracovníků k různým v čl. 2 odst. 2 prvním pododstavci této směrnice uvedeným všeobecně popsaným odvětvím činnosti, jako jsou ozbrojené síly, policie nebo civilní ochrana, nýbrž výlučně na zvláštní povaze určitých zvláštních úkolů plněných zaměstnanci v těchto odvětvích, která z důvodu bezpodmínečné nutnosti zajistit účinnou ochranu společenství odůvodňuje vynětí z ustanovení této směrnice. V důsledku toho spadají činnosti, které jsou ve smyslu uvedeného ustanovení vykonávány za obvyklých podmínek bezpečnostními a záchrannými službami, do rozsahu působnosti směrnice 89/391.
- 52 V projednávaném případě je proto tato směrnice použitelná na činnosti požární služby, i když jsou vykonávány silami zásahové služby a nezávisle na tom, zda slouží boji s požárem nebo poskytnutí jiné pomoci, pokud jsou vykonávány za obvyklých podmínek v souladu s úkolem, jímž byla příslušná služba pověřena, a to i tehdy, pokud zásahy, které by s těmito činnostmi mohly být spojeny, nejsou ze své povahy předvídatelné a mohou vystavit pracovníky, kteří je plní, určitým rizikům, pokud jde o jejich bezpečnost nebo zdraví.
- 53 Výjimky z tohoto výkladu čl. 2 odst. 2 prvního pododstavce směrnice 89/391 mohou být přípustny jen v případech výjimečných událostí, při nichž řádné provedení

opatření k ochraně obyvatelstva v závažné kolektivně nebezpečné situaci vyžaduje, aby zaměstnanci, kteří musí takovéto události čelit, naprosto upřednostnili cíl sledovaný těmito opatřeními za účelem jeho dosažení.

54 To platí při přírodních nebo technologických pohromách, atentátech, těžkých nehodách nebo jiných událostech stejného druhu, jejichž závažnost a rozsah vyžadují přijetí opatření, která jsou nezbytná k ochraně života, zdraví a bezpečnosti společenství a jejichž řádné provedení by bylo zpochybněno, pokud by musela být dodržena všechna ustanovení směrnic 89/391 a 93/104.

55 V situacích, jež nesou tyto znaky, musí být dána dočasně přednost nutnosti neohrozit kategorické požadavky ochrany bezpečnosti a integrity společenství s ohledem na zvláštní povahu určitých činností před cílem uvedených směrnic, kterým je zajistit bezpečnost a ochranu zdraví pracovníků. Bylo by především nepřiměřené ukládat zaměstnavatelům skutečnou prevenci pracovního rizika a plánování pracovní doby záchranného personálu.

56 I v takovéto výjimečné situaci však čl. 2 odst. 2 druhý pododstavec směrnice 89/391 vyžaduje od příslušných orgánů zajistit „v co největší míře“ bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců.

- 57 S přihlédnutím k výše uvedeným úvahám je namístě se domnívat, že na činnosti zásahových sil veřejné požární služby se v zásadě nevztahuje výjimka uvedená v čl. 2 odst. 2 prvním pododstavci směrnice 89/391, nýbrž naopak spadají do rozsahu působnosti této směrnice, pokud jsou vykonávány za obvyklých podmínek.
- 58 Co se týče konkrétněji směrnice 93/104, ze samotného znění jejího čl. 1 odst. 3 vyplývá, že se vztahuje na všechna odvětví činnosti, veřejná i soukromá, ve smyslu článku 2 směrnice 89/391, s výjimkou určitých taxativně uvedených zvláštních činností.
- 59 O žádnou z těchto činností se však při službě, o kterou jde v původním řízení, nejedná, takže taková činnost, jakou je činnost popsaná předkládajícím soudem, spadá také do rozsahu působnosti směrnice 93/104.
- 60 Jak právem zdůraznila Komise, tento závěr ještě potvrzuje okolnost, že čl. 17 odst. 2 bod 2.1 písm. c) bod iii) směrnice 93/104 výslovně mimo jiné zmiňuje služby požární služby. Tato zmínka by totiž postrádala jakýkoli smysl, pokud by příslušná činnost již byla vyloučena z působnosti směrnice 93/104 jako celku na základě jejího čl. 1 odst. 3. Uvedená zmínka naopak ukazuje, že zákonodárce Společenství vycházel ze zásady použitelnosti této směrnice na činnosti takovéto povahy, přičemž však upravil možnost se za výjimečných okolností od určitých konkrétních ustanovení uvedené směrnice odchýlit (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Pfeiffer a další, bod 62).

61 S přihlédnutím ke všem výše uvedeným úvahám je namístě odpovědět na položenou otázku tak, že článek 2 směrnice 89/391 a čl. 1 odst. 3 směrnice 93/104 musejí být vykládány v tomto smyslu, že:

- činnosti vykonávané zásahovými silami takové veřejné požární služby, jakou je veřejná služba dotčená v původním řízení, běžně spadají do rozsahu působnosti uvedených směrnic, takže čl. 6 bod 2 směrnice 93/104 v zásadě brání překročení maximální hranice 48 hodin stanovené jako maximální týdenní pracovní doba včetně pracovní pohotovosti na určeném místě;

- takové překročení je nicméně možné v případě výjimečných okolností takové závažnosti a rozsahu, kdy musí dočasně převážít cíl směřující k zajištění řádného fungování služeb nezbytných k ochraně takových veřejných zájmů, jakými jsou veřejný pořádek, zdraví a bezpečnost, nad cílem spočívajícím v zajištění bezpečnosti a zdraví pracovníků přidělených k zásahovým a záchranným jednotkám; nicméně i v této výjimečné situaci musejí být v co největším možném rozsahu zachovány cíle směrnice 89/391.

K nákladům řízení

62 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

Článek 2 směrnice Rady 89/391/EHS ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a čl. 1 odst. 3 směrnice Rady 93/104/ES ze dne 23. listopadu 1993 o některých aspektech úpravy pracovní doby musejí být vykládány v tomto smyslu, že:

- činnosti vykonávané zásahovými silami takové veřejné požární služby, jakou je veřejná služba dotčená v původním řízení, běžně spadají do rozsahu působnosti uvedených směrnic, takže čl. 6 bod 2 směrnice 93/104 v zásadě brání překročení maximální hranice 48 hodin stanovené jako maximální týdenní pracovní doba včetně pracovní pohotovosti na určeném místě;

- takové překročení je nicméně možné v případě výjimečných okolností takové závažnosti a rozsahu, kdy musí dočasně převážít cíl směřující k zajištění řádného fungování služeb nezbytných k ochraně takových veřejných zájmů, jakými jsou veřejný pořádek, zdraví a bezpečnost, nad cílem spočívajícím v zajištění bezpečnosti a zdraví pracovníků přidělených k zásahovým a záchranným jednotkám; nicméně, i v této výjimečné situaci musejí být v co největším možném rozsahu zachovány cíle směrnice 89/391.

Podpisy.